

EPIZOOTIC SITUATION RELATIVELY ECTOPARASITES OF BIRDS IN THE ECONOMIES OF THE CENTRAL AND NORTH-EASTERN REGIONS OF UKRAINE

Nagorna L.V.

Sumy National Agrarian University, Sumy

Monitoring researches of birds have been conducted in the poultry economies of different patterns of ownership of the Central and North-Eastern regions of Ukraine with the purpose to determine a n affection with the temporal and permanent ectoparasites. There has been specified the spectrum of found out ectoparasites and determined the epizootic situation in relation to the noted excitors in the inspected economies.

УДК 619:616.084-636.9

МОНІТОРИНГ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО АСОЦІАТИВНИХ ІНВАЗІЙ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ У ТЗОВ «ГАЛИЧ ХУТРО» ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Наличник Х.Я., Стибель В.В.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

Хутрове звірівництво, як одна із перспективних галузей народного господарства, почало розвиватися в Україні відносно недавно. Протягом 50–60 рр. минулого століття було змінено технологію утримання хутрових звірів. Великого значення набув перехід від утримання звірів у клітках із земляною чи дерев'яною підлогою до утримання їх у клітках зменшених розмірів із сітчастою, піднятою над землею підлогою, клітки встановлювали рядами в стандартних шедях. Звірівничі господарства виросли у великі промислові механізовані комплекси з виробництва хутро-сировини з утриманням десятків тисяч тварин [1].

Інтенсифікація у звірівництві призвела до стрімкої зміни кормової бази, зосередження значного поголів'я хутрових звірів на порівняно невеликій території, що становлять загрозу для виникнення багатьох інфекційних та інвазійних захворювань [2].

У зв'язку з цим зростає епізоотичне значення деяких видів паразитів у тварин, яких розводять у штучних умовах. Значні збитки галузі хутрового звірівництваносять гельмінти, найпростіші та їх асоціації. Ці захворювання призводять до зниження продуктивності звірів, збільшення затрат корму на одиницю продукції, зниження якості хутра, нерідко спричиняють загибель тварин. Успішне проведення комплексу лікувально-профілактичних заходів за інвазійних захворювань хутрових звірів можливе лише за умови врахування даних реальної епізоотичної ситуації [3].

Метою нашої роботи було вивчити епізоотичну ситуацію щодо інвазійних захворювань хутрових звірів у Тзов «Галич хутро» Львівської області.

Матеріали та методи дослідження. Обстеження норки і сріблясто-чорних лисиць було проведено протягом 2011–2012 років у спеціалізованому господарстві з клітковою технологією утримання.

Всього обстежено 1004 норки і 560 лисиць різних вікових груп.

Для дослідження з шедів, де утримувались звірі, відбирали не менше 20 проб фекалій від кожної групи [4]) та зішкреби шкіри внутрішньої поверхні вушної раковини, які досліджували шляхом використання методу Дарлінга в умовах лабораторії кафедри паразитології, іхтіопатології та ветеринарно-санітарної експертизи Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького [5, 6]. Акарологічні дослідження здійснювали методом мікроскопування [7]. Видову належність яєць найпростіших і гельмінтів визначали, використовуючи атлас [8] та визначники [7, 9, 10].

Результати досліджень. За результатами проведених паразитологічних досліджень у хутрових звірів Тзов «Галич хутро» Сокальського району Львівської області встановлено наявність моно- та асоціативних інвазій кокцидіями (*Eimeria* spp., *Isospora* spp.), нематодами (*Toxocara canis*) та саркоптоїдними кліщами (*Otodectes cynotis*).

Отримані дані свідчать (таблиця 1) про значне поширення еймеріозу у тварин господарства. Екстенсивність еймеріозної інвазії (EI) у лисиць складала 12,1 % за інтенсивності (II) 16,2 ооцист у 1 г фекалій. EI норки еймеріями становила 11,9 % за інтенсивності 12,3 ооцист у 1 г фекалій.

Таблиця 1 – Інвазованість хутрових звірів у Тзов «Галич хутро» Львівської області

Збудники	Вид тварин	
	Норка	Лисиця
<u>Eimeria spp.:</u>		
Інвазовано	120	68
EI, %	11,9	12,1
II (середня), екз.	12,3	16,2
<u>Isospora spp.:</u>		
Інвазовано	254	122
EI, %	25,3	21,8
II (середня), екз.	19,4	11,6
<u>Toxocara canis:</u>		
Інвазовано	155	74
EI, %	15,4	13,2
II (середня), екз.	15,2	17,8
<u>Otodectes cynotis:</u>		
Інвазовано	3	29
EI, %	0,3	5,3
II (середня), екз.	1,5	6,2
Досліджено проб	1004	560

Водночас з еймеріозом реєстрували ізоспороз. ЕІ норки ізоспорами становила 25,3 % за ІІ 19,4 ооцист у 1 г фекалій, лисиць – 21,8 % та 11,6 ооцист відповідно.

Копроскопічними обстеженнями також встановлено інвазію тварин токсокарами: ЕІ норка складала 15,4 % за середньої ІІ 15,2 яєць в 1 г фекалій, лисиць – 13,2 % і 17,8 яєць відповідно.

Отодектозом було уражено 5,3 % лисиць та 0,3 % норки за середньої ІІ 6,2 та 1,5 екземплярів кліщів у полі зору мікроскопа.

У господарстві еймеріоз, ізоспороз, токсокароз та отодектоз реєстрували переважно у вигляді змішаних інвазій, які були представлені дво- (еймерії та токсокари; ізоспори і токсокари; еймерії та ізоспори; токсокари і кліщі), три- (еймерії, ізоспори та токсокари; еймерії, токсокари та кліщі; ізоспори, токсокари та кліщі) та чотириккомпонентними (еймерії, ізоспори, токсокари, кліщі) асоціаціями.

Найбільш домінуючою поліінвазією (таблиця 2) у лисиць виявилась токсокарозо-отодектозна інвазія, екстенсивність якої складала 6,2 %. Показник ураження за еймеріозно-ізоспороозної та ізоспороозно-токсокарозої інвазії становив 2,1 та 2,9 % відповідно. Найменше випадків ураження хутрових звірів спостерігали за еймеріозно-токсокарозої інвазії, екстенсивність якої складала 0,5 %.

Таблиця 2 – Асоціативні інвазії хутрових звірів у ТзОВ «Галич хутро» Львівської області

Вид інвазії	Вид тварин	
	Норка	Лисиця
Еймеріозно-ізоспороозна		
Інвазовано, тварин	25	12
ЕІ, %	2,5	2,1
Еймеріозно-токсокарозна		
Інвазовано, тварин	8	3
ЕІ, %	0,8	0,5
Ізоспороозно-токсокарозна		
Інвазовано, тварин	30	16
ЕІ, %	3,0	2,9
Токсокарозо-отодектозна		
Інвазовано, тварин	1	35
ЕІ, %	0,1	6,2
Еймеріозно-ізоспороозно-токсокарозна		
Інвазовано, тварин	3	2
ЕІ, %	0,3	0,4
Еймеріозно-токсокарозо-отодектозна		
Інвазовано, тварин	1	4
ЕІ, %	0,1	0,8
Ізоспороозно-токсокарозо-отодектозна		
Інвазовано, тварин	1	12
ЕІ, %	0,1	2,2
Еймеріозно-ізоспороозно-токсокарозо-отодектозна		
Інвазовано, тварин	–	3
ЕІ, %	–	0,5
Досліджено проб	1004	560

У норки найчастіше з вище перерахованих поліінвазій реєстрували ізоспороозно-токсокарозо інвазію (3,0 %), найрідше – еймеріозно-токсокарозо та токсокарозо-отодектозну, екстенсивність яких складала 0,8 та 0,1 % відповідно. За еймеріозно-ізоспороозної інвазії показник ураження звірів становив 2,5 %.

Серед мікстинвазій найбільш часто реєстрували ізоспороозно-токсокарозо-отодектозну інвазію у лисиць, екстенсивність якої становила 2,2 %. Показник ураження м'ясоїдних за еймеріозно-токсокарозо-отодектозної та еймеріозно-ізоспороозно-токсокарозої інвазії був менше 1 % і складав 0,8 і 0,4 % відповідно.

Еймеріозно-токсокарозо-отодектозна та ізоспороозно-токсокарозо-отодектозна інвазії у норки реєстрували як поодинокі випадки. Екстенсивність інвазій складала 0,1 % у двох випадках. Деяко вищим був показник ураження звірів еймеріозно-ізоспороозно-токсокарозою інвазією – 0,3 %.

Екстенсивність асоціації *Eimeria spp.* + *Isospora spp.* + *T. canis* + *O. cynotis* становила 0,5 %. і зареєстрована тільки у лисиць даного господарства.

Висновки. У звірівничому господарстві ТзОВ «Галич хутро» встановлено наявність моно- та асоціативних інвазій кокцидіями (*Eimeria spp.*, *Isospora spp.*), нематодами (*Toxocara canis*) та саркоптоїдними кліщами (*Otodectes cynotis*). У лисиць найчастіше реєстрували токсокарозо-отодектозну, у норки – ізоспороозно-токсокарозо поліінвазію. ЕІ даних інвазій складала 6,2 % та 3,0 % відповідно. Еймеріозно-ізоспороозно-токсокарозо-отодектозна асоціативна інвазія була встановлена виключно у сріблясто-чорних лисиць, ЕІ якої становило 0,5 %.

Перспективи подальших досліджень На перспективу планується вивчення впливу сезонності асоціативних інвазій хутрових звірів, що дасть можливість в подальшому розробити систему протипаразитарних заходів у хутровому звірівничстві.

Список літератури

1. Болезни пушных зверей [Текст] / И.П. Ревенко [и др.]. – К. : Урожай, 1980. – 120 с. 2. Степаняк, І.В. Хутрові звірі. Організація ферм, розведення, поширені хвороби [Текст] / І.В. Степаняк – К., 1999. – 80 с. – (Б-ка вет. медицини). 3. Кирдун, С.В. Епизоотология гельминтозов и протозоозов пушных зверей в звероводческих хозяйствах Республики Беларусь [Текст] / С.В. Кирдун // Известия Акад. аграр. наук Респ. Беларусь. – 2000. – № 1. – С. 68–70. 4. Животные сельскохозяйственные. Методы лабораторной диагностики кокцидиоза [Текст] : ГОСТ 25383-82. – М. : Гос. ком.

СССР по стандартам, 1983. – 7 с. 5. Котельников, Г.А. Гельминтологические исследования животных и окружающей среды [Текст] : справочник / Г.А. Котельников. – М. : Колос, 1984. – 208 с. 6. Рекомендації з гельмінтологічних досліджень [Текст] / С.І. Пономар [та ін.]. – Біла Церква : Салон софт, 2008. – 100 с. 7. Любашенко, С.Я. Болезни пушных зверей [Текст] / С.Я. Любашенко. – 2-е изд. – М. : Колос, 1973. – 358 с. 8. Атлас гельмінтів тварин [Текст] / С.І. Дахно [та ін.]. – К. : Ветінформ, 2001. – 118 с. 9. Колабский, Н.А. Кокцидиозы сельскохозяйственных животных [Текст] / Н.А. Колабский, П.И. Пашкин. – Л. : Колос, 1974. – 160 с. 10. Юськів, І.Д. Акарологічні дослідження тварин та акарициди [Текст] / І.Д. Юськів. – Львів : Каменяр, 1998. – 95 с.

MONITORING OF EPIZOOTIC SITUATION FROM ASSOCIATIVE INVASION OF FURRY ANIMALS OF LTD «GALYCH HUTRO» IN LVIV REGION

Nalychnyk Kh.Y., Stybel V.V.

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj, Lviv

The results of epidemiological studies of the situation in the Lviv region of fur farms by helminths, protozoans and acariosi of fur animals (mink and fox) at the cellular content. It was found that furry animals in the surveyed sector to varying degrees are infected by worms, protozoa, mites and their associations.

УДК 616.995.1.619(574)

К ВОПРОСУ О ХИМИОПРОФИЛАКТИКЕ ГЕЛЬМИНТОЗОВ

Орипов А.О., Юлдашев Н.Э., Джаббаров Ш.А., Исаев Ж.

Узбекский научно-исследовательский ветеринарный институт, Республика Узбекистан

Известно, что многие паразитические гельминты наносят сильное патогенное действие на организм животного-хозяина в период своего преимагинального развития, когда яйца и личинки гельминтов мигрируют по организму, нанося ему глубокие механические повреждения. Преимагинальные гельминты быстро растут и развиваются, выделяя при этом большое количество продуктов метаболизма, которые также наносят вред организму животного хозяина.

Следовательно, особо важное значение имеет разработка и практическое осуществление мер профилактики гельминтозов. В этом плане как показала практика, более приемлемы методы химиофилактики, чем применение в борьбе с гельминтозами биологических методов, например вакцинации или применение биологических врагов патогенных гельминтов. Эти методы имеют ряд преимуществ по сравнению с химиофилактическими средствами, так как они безвредны для организма животного-хозяина и экологии. Однако, они ещё не широко известны и не получили повсеместного применения. Поэтому основным в профилактике гельминтозов, всё ещё остаётся химиофилактика.

Основные принципы комплексной химиофилактики гельминтозов, теоретические предпосылки к разработке методов и средств химиофилактики разработаны и подробно освещены в работе Р.С. Шульца и Г.И. Дикова [18]. В задачу комплексной химиофилактики, по концепции авторов, должно входить: а) этиотропное действие, которым элиминируются или умертвляются в организме паразиты; б) противопатогенетический эффект, которым снимаются или сглаживаются патологические явления; в) меры по повышению специфической и неспецифической резистентности животных к новым заражениям гельминтами и инфекционными болезнями.

Исследования по разработке методов химиофилактики были начаты ещё в начале XX века. Было впервые предложено применение медного купороса с солью [21] и фенотиазина с солью против гельминтозов животных [20].

Позднее в Казахстане [3, 4, 8] и в Узбекистане [10, 11] были усовершенствованы и широко внедрены в ветеринарную практику в качестве химиофилактического средства фенотиазино-солевые, фенотиазино-меднокупоросо-солевые, фенотиазино-меднокупоросо-молибдено-солевые смеси в различных соотношениях, разработаны и рекомендованы оптимальные сроки проведения подкормки овец этими средствами, установлены эффективность этих химиофилактических средств и влияние их на организм и продуктивность животных.

Эти химиофилактические средства, в частности фенотиазино-солевая смесь в соотношениях 1:5–1:9 и фенотиазино-меднокупоросовая солевая смесь в соотношении 10:1:89, были повсеместно внедрены в практику борьбы с гельминтозами овец в 1960–1990 гг., что дало ощутимые результаты в деле оздоровления овцеводческих хозяйств от желудочно-кишечных стронгилятозов и диктикаулёза, а также от кишечных цестодозов – мониезиоза, тизаниезиоза и авителлиноза. В 1980–1990-е годы было достигнуто резкое снижение инвазированности овец и коз ранее широко распространенными гельминтозами: буностомоз, эзофагостомоз, хабертиоз, остертагиоз, гемонхоз, значительно снижена также инвазированность возбудителями маршаллагриоза, нематодирозом, диктикаулёза и кишечными цестодами.

Однако, в связи с прекращением производства фенотиазина в г. Кемерово, животноводы лишились этого эффективного средства и практически прекратилось применение в овцеводческих хозяйствах фенотиазино-меднокупоросовой солевой смеси, что привело к новому подъёму инвазированности овец желудочно-кишечными нематодами, диктикаулезом и аноплосцефалезом. В настоящее время наблюдается довольно частая инвазированность овец и коз трихоцефалёзом, который в прошлом встречался очень редко.

Учитывая это положение в Узбекистане начаты и выполняются исследования по разработке новых антгельминтно-солевых средств для химиофилактики гельминтозов овец, коз и крупного рогатого скота.

Так, разработана албендазоло-меднокупоросовая солевая смесь в соотношении 0,02:1:98,98 [15, 7], албендазоло-меднокупоросо-бентонито-солевая смесь, состоящая из 0,02 % албендазола, 1,0 % медного купороса 50,0 % бентонита и 49,98 % поваренной соли [2] и антгельминтно-солевая смесь, обогащенная микроэлементами – медью, цинком, магнием, марганцем, кобальтом и йодом [12] для химиофилактики гельминтозов овец и коз, а также албендазоло-меднокупоросо-бентонито-солевые лизунцы для профилактики гельминтозов крупного рогатого скота [17, 13]. Все эти средства и технология их применения внедрены в ветеринарную практику и применяются, особенно широко в каракулеводческих хозяйствах Узбекистана.